DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
21. marts 1991 *

I sag C-314/89,

angående en anmodning, som Finanzgericht München (Forbundsrepublikken Tyskland) i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Siegfried Rauh

mod

Hauptzollamt Nürnberg-Fürth (Forbundsrepublikken Tyskland),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen og gyldigheden af artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989 (EFT L 84, s. 2),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. C. Moitinho de Almeida, og dommerne G. C. Rodríguez Iglesias, Sir Gordon Slynn, F. Grévisse og M. Zuleeg,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

— sagsøgeren i hovedsagen, Rauh, ved advokaterne Gerd Gorewoda og Hartmut Heinrich, München,

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Dierk Booß og Klaus-Dieter Borchardt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og

— Rådet for De Europæiske Fællesskaber ved ekspeditionssekretær Arthur Brautigam, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 13. november 1990,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. januar 1991,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 2. oktober 1989, indgået til Domstolen den 13. oktober 1989, har Finanzgericht München i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen og gyldigheden af artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989 (EFT L 84, s. 2).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en retssag mellem Siegfried Rauh, som er indehaver af en landbrugsvirksomhed, og Hauptzollamt Nürnberg-Fürth vedrørende en referencemængde i henhold til ordningen med tillægsafgift på mælk.

3 Rauh overtog på grundlag af en aftale med sine forældre om overdragelse til brug den omhandlede bedrift den 1. januar 1985 som fremtidig gårdarving. Forældrene havde forinden påtaget sig en ikke-markedsføringsforpligtelse i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 om indførelse af en præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriprodukter og for omstilling af malkekvægsbesætninger (EFT L 131, s. 1). Ikke-markedsføringsperioden på fem år udløb den 21. december 1984, dvs. kort tid før Rauh overtog bedriften.

4 Efter at der ved ændringsforordningen nr. 764/89 var blevet indsat en artikel 3a i forordning nr. 857/84, indgav Rauh i 1989 en ansøgning til de kompetente tyske myndigheder om tildeling af en særlig referencemængde i henhold til den nye bestemmelse. Hans ansøgning blev afslået med den begrundelse, at han først havde overtaget bedriften efter udløbet af ikke-markedsføringsperioden og derfor ikke kunne støtte nogen ret på bestemmelsen. Rauh anlagde herefter sag ved Finanzgericht München til prøvelse af dette afslag.

5 Finanzgericht München fandt, at sagens afgørelse afhænger af fortolkningen og om fornødent af gyldigheden af de relevante fællesskabsbestemmelser, og retten har derfor besluttet at udsætte sagen og i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Indebærer artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989, at også producenter, som først har overtaget bedriften efter udløbet af ikke-markedsføringsforpligtelsen, erhverver en særlig referencemængde i tilfælde af arv eller arvelignende overdragelse af mælkebedriften?

2) Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende:

Er Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989, gyldig, for så vidt som producenter, der først har overtaget bedriften efter udløbet af ikke-markedsføringsforpligtelsen, i tilfælde af arv eller arvelignende overdragelse af mælkebedriften ikke erhverver en særlig referencemængde?«

6 Vedrørende hovedsagens faktiske omstændigheder, de relevante fællesskabsbestemmelser, retsforhandlingernes forløb samt de for Domstolen indgivne skriftlige indlæg henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Første spørgsmål

7 Det første spørgsmål går i det væsentlige ud på, om artikel 3a i forordning nr. 857/84 skal fortolkes således, at den på de i bestemmelsen opstillede betingelser giver mulighed for tildeling af en særlig referencemængde til en producent, der har overtaget en bedrift ved arv eller på lignende måde efter udløbet af en ikke-markedsføringsforpligtelse, som hans forgænger har påtaget sig i henhold til forordning nr. 1078/77.

8 Indledningsvis bemærkes, at fællesskabsbestemmelserne om tillægsafgift på mælk oprindelig ikke indeholdt nogen særbestemmelse om tildeling af en referencemængde til producenter, der som følge af opfyldelsen af en i henhold til forordning nr. 1078/77 indgået forpligtelse ikke havde leveret mælk i det af den pågældende medlemsstat valgte referenceår. Ved domme af 28. april 1988 (sag 120/86, Mulder, Sml. s. 2321; og sag 170/86, Von Deetzen, Sml. s. 2355) har Domstolen imidlertid fastslået, at bestemmelserne var ugyldige på grund af tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, for så vidt som de ikke bestemte, at der kan tildeles en referencemængde i sådanne tilfælde.

9 I de anførte domme udtalte Domstolen, at en erhvervsdrivende, der frivilligt har indstillet sin produktion i en vis periode, ikke kan have en berettiget forventning om at kunne genoptage den på samme betingelser som før, eller om ikke at blive omfattet af eventuelle regler, som i mellemtiden måtte være indført, vedrørende markeds- eller strukturpolitikken (Mulder-dommen, præmis 23; Von Deetzen-dommen, præmis 12); det udtaltes tillige, at en sådan erhvervsdrivende, når han er blevet tilskyndet ved en fællesskabsretsakt til at indstille markedsføringen i en begrænset periode af hensyn til almenvellet og mod betaling af en præmie, dog kan have en berettiget forventning om ikke ved udløbet af sin forpligtelse at blive pålagt restriktioner, som specielt berører ham, netop fordi han har udnyttet de muligheder, som fællesskabsbestemmelserne har givet ham (Mulder-dommen, præmis 24; Von Deetzen-dommen, præmis 13).

10 På baggrund af disse domme udstedte Rådet den 20. marts 1989 forordning nr. 764/89. Forordningen supplerede forordning nr. 857/84 med en ny artikel 3a, der i det væsentlige bestemmer, at producenter, der som led i opfyldelsen af en i henhold til forordning nr. 1078/77 indgået forpligtelse ikke har leveret mælk i referenceåret, på visse betingelser tildeles en særlig referencemængde, der beregnes på grundlag af den mælkemængde eller den mængde mælkeækvivalent, som producenten har leveret eller solgt i de seneste tolv måneder inden måneden for indgivelsen af ansøgningen om ikke-markedsførings- eller omstillingspræmie.

11 Bestemmelsen blev endvidere suppleret med artikel 7a i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3. juni 1988 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 139, s. 12), som ændret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989 (EFT L 110, s. 27), der i stk. 1 bl. a. bestemmer, at »den særlige referencemængde, der tildeles på de i artikel 3a i forordning (EØF) nr. 857/84 fastsatte betingelser, ... i tilfælde af overdragelse af bedriften ved arv eller på anden måde, der kan sidestilles med arv, ... [overføres], når den producent, der helt eller delvis overtager bedriften, skriftligt forpligter sig til at overholde forgængerens forpligtelser«.

12 Artikel 7a, stk. 1, omfatter imidlertid kun den situation, at den omhandlede bedrift allerede er tildelt en særlig referencemængde i henhold til artikel 3a i forordning nr. 857/84 på tidspunktet for overdragelsen ved arv eller på lignende måde.

Bestemmelsen finder derimod ikke anvendelse på en sådan situation, som foreligger i hovedsagen, hvor overdrageren ikke selv havde fået tildelt en sådan særlig referencemængde.

13 Det samme gælder for artikel 7, stk. 1, i forordning nr. 857/84, hvis regler om en bedrifts overdragelse ved arv under alle omstændigheder ikke omfatter det tilfælde, at en bedrift på tidspunktet for overdragelsen ikke er tildelt en referencemængde.

14 Det følger heraf, at en producent, som er i samme situation som sagsøgeren i hovedsagen, ikke kan påberåbe sig andre bestemmelser end artikel 3a i forordning nr. 857/84 til støtte for et krav om en referencemængde.

15 Kommissionen har herved gjort gældende, at retten til at få tildelt en referencemængde i henhold til artikel 3a i forordning nr. 857/84 er modydelsen for ikke-markedsføringsforpligtelsen. Det er følgelig kun producenter, som selv har opfyldt en sådan forpligtelse, der kan påberåbe sig bestemmelsen. En person, der ved arv eller på lignende måde overtager bedriften i løbet af ikke-markedsføringsperioden, kan ganske vist støtte ret på artikel 3a, såfremt han opfylder de forpligtelser, som overdrageren har påtaget sig, men bestemmelsen gælder ikke til fordel for en person, der som i det foreliggende tilfælde ved arv eller på lignende måde overtager bedriften efter udløbet af den ikke-markedsføringsforpligtelse, overdrageren har påtaget sig.

16 Dette synspunkt kan ikke tiltrædes.

17 Efter fast retspraksis (jf. senest dom af 25.11.1986, forenede sager 201/85 og 202/85, Klensch m.fl., Sml. s. 3477, præmis 21) skal en bestemmelse i den afledte fællesskabsret nemlig i videst muligt omfang fortolkes i overensstemmelse med Traktatens bestemmelser og de almindelige fællesskabsretlige principper.

18 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at en producent, der, som i det af den forelæggende ret beskrevne tilfælde på grundlag af fællesskabsbestemmelser, der var i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, var afskåret fra at få tildelt en referencemængde efter udløbet af den i henhold til forordning nr. 1078/77 indgåede forpligtelse, følgelig ikke kunne overdrage retten til at få tildelt en referencemængde til sin arving eller sin successor i henhold til en overdragelse, der kan sidestilles med arv. En sådan producent er således blevet pålagt restriktioner, som specielt berørte ham, netop fordi han havde påtaget sig ikke-markedsføringsforpligtelsen.

19 Disse restriktioner ville imidlertid blive opretholdt, såfremt artikel 3a i forordning nr. 857/84 blev fortolket således, at den ikke åbner mulighed for, at arvingen eller successoren på linje med producenten selv kan få tildelt en særlig referencemængde på de i bestemmelsen opstillede betingelser.

20 Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at selv om det antages, at en producent, der har påtaget sig en forpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77, kan påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning til støtte for, at den, som ved arv eller på lignende måde overtager bedriften efter udløbet af ikke-markedsføringsperioden, kan få tildelt en særlig referencemængde, må denne mulighed under alle omstændigheder begrænses til tilfælde, hvor arveladeren forud for overdragelsen af bedriften har truffet de nødvendige foranstaltninger for at kunne få tildelt en særlig referencemængde, hvilket navnlig vil sige, at han skal have indgivet en ansøgning herom.

21 Dette kan ikke tiltrædes, eftersom det ikke kan lægges en producent til last, at han ikke har indgivet ansøgning om tildeling af en referencemængde, som han efter de på daværende tidspunkt gældende fællesskabsbestemmelser ikke havde ret til.

22 Det følger heraf, at såfremt artikel 3a i forordning nr. 857/84 skulle fortolkes som foreslået af Kommissionen, ville den være uforenelig med de krav, der kan opstilles på baggrund af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, således som det er anvendt i Mulder- og Von Deetzen-dommene.

23 Derimod kan en sådan uforenelighed undgås, såfremt artikel 3a fortolkes således, at de omhandlede »producenter« ud over indehavere af landbrugsvirksomheder, der selv har påtaget sig en forpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77, også omfatter dem, som efter udløbet af den af indehaveren indgåede forpligtelse har overtaget bedriften ved arv eller på lignende måde.

24 Under disse omstændigheder bør den sidstnævnte fortolkning anvendes.

25 Af de således anførte grunde skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989, skal fortolkes således, at den på de betingelser, som den fastsætter, tillader, at der tildeles en særlig referencemængde til en producent, som har overtaget en bedrift ved arv eller på lignende måde efter udløbet af en ikke-markedsføringsforpligtelse, som overdrageren havde påtaget sig i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977.

Andet spørgsmål

26 På baggrund af besvarelsen af det første spørgsmål er det andet spørgsmål uden genstand.

Sagens omkostninger

27 De udgifter, der er afholdt af Rådet for De Europæiske Fællesskaber og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Finanzgericht München ved kendelse af 2. oktober 1989, for ret:

Artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989, skal fortolkes således, at den på de betingelser, som den fastsætter, tillader, at der tildeles en særlig referencemængde til en producent, som har overtaget en bedrift ved arv eller på lignende måde efter udløbet af en ikke-markedsføringsforpligtelse, som overdrageren havde påtaget sig i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977.

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Slynn Grévisse Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 21. marts 1991.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

J. C. Moitinho de Almeida
Formand for Femte Afdeling